

кого права й суміжних прав залежить від ефективності його реалізації. Прийняття закону і приєднання до міжнародних конвенцій – це тільки перший крок нашої держави, основне – результативне їх застосування. Цього можна досягти шляхом створення відповідної структури, що охоплює підзаконні акти, організації з колективного керівництва правами авторів і суб'єктів суміжних прав, підготовку й видання довідкової і навчальної літератури з питань інтелектуальної власності, конче потрібної для підготовки фахівців даної галузі діяльності [5, ст.438]. Чинне законодавство закріплює за автором виключне право на використання створеного ним твору, яке означає право здійснювати, дозволяти або забороняти певні дії, зокрема відтворення твору.

Глосарій термінів з авторського права і суміжних прав Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) подає таке визначення терміна "відтворення твору": "Виготовлення одного або більше примірників твору або значної його частини в будь-якій матеріальній формі, включаючи звукозапис і відеозапис". Що ж до України, то право на відтворення творів було передбачене пунктом 2 статті 14 Закону України від 23.12.1993 року № 3732-XII "Про авторське право і суміжні права": "Автору або іншій особі, яка має авторське право, належить виключне право дозволяти або забороняти відтворення творів". У новій редакції Закону України від 11.07.2001 року № 2627-III "Про авторське право і суміжні права" підтверджено виключне право автора на відтворення. Для гармонізації права на відтворення з європейськими нормами пропонується частину 10-ої статті Закону України "Про авторське право і суміжні права" викласти в такій редакції: "відтворення – виготовлення пряме чи опосередковане,

тимчасове або постійне одного або більше примірників твору, фонограми, відеограми будь-якими способами в будь-якій формі частково або повністю, а також їх запис в електронній, оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер". Це сприятиме виконанню положень про захист прав на інтелектуальну власність, угоди про партнерство та співробітництво між європейськими співтовариствами і Україною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Машко С.М. Протидія злочинним посяганням на інтелектуальні власності: крок до зближення з європейським союзом // Проблем гармонізації законодавства країн СНД та ЄС: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф.; 16 квітня 2004 р. – Ірпінь, 2004.
2. Крижанівський В. Український бізнес починає розуміти значення авторського права // Юридичний вісник України. – 30.09-6.10.1999. – № 39.
3. Дроб'язко Р. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності і законодавство України про авторські і суміжні права // Право України. – 1999. – № 8.
4. Медвідь М.Ф. Деякі питання гармонізації законодавства України з охорони інтелектуальної власності до норм європейського та міжнародного права // Проблеми гармонізації законодавства країн СНД та ЄС: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф.; 16 квітня 2004 р. – Ірпінь, 2004.
5. Терещук Н.В. Цивільно-правовий захист інтелектуальної власності в Україні // Там же.

Надійшло до редакції 12.06.2004

ВЕРЛАНЬ Е.А., МАЛЮСКАЯ В.А. ПРАВОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В УКРАИНЕ

Охарактеризованы проблемы украинского законодательства по вопросам защиты интеллектуальной собственности; определены пути интеграции украинской правовой системы в Европейское сообщество.

VERLAN' E.A., MALJUSKAJA V.A. LEGAL SAFETY OF THE INTELLECTUAL PROPERTY IN UKRAINE

Problems of the Ukrainian legislation on questions of protection of the intellectual property are characterized; ways of integration of the Ukrainian legal system to the European community are determined.

УДК 349.235-057.36

М.І. ГОРДІЄНКО

Національний університет внутрішніх справ

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ІНСТИТУТУ РОБОЧОГО ЧАСУ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Досліджене поняття робочого часу працівників органів внутрішніх справ.

Україна створює належні умови для повного здійснення громадянами права на працю і гарантує викорис-

тання її в межах визначеної тривалості робочого часу. Так, відповідно до ст.50 КЗпП України, нормальна тривалість

робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Встановлений законодавцем максимальний кількісний правовий критерій тривалості робочого часу свідчить про те, що держава як політична організація суспільства піклується про своїх членів шляхом встановлення максимально можливої тривалості робочого часу. Спеціальний нормативно-правовий акт в сфері регулювання праці працівників ОВС – Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України відповідно до загального трудового законодавства встановлює також 40-годинний робочий тиждень зазначеній категорії працівників.

Норма робочого часу слугує засобом охорони праці та найважливішою гарантією конституційного права на працю. Вона поєднує потреби суспільства з соціально-фізіологічними потребами окремої людини, має обов'язковий характер і ретельно забезпечується відповідними приписами нормативних актів. Таким чином, в трудовому праві України норма робочого часу (робочий день, робочий тиждень) виступає одночасно як суспільно необхідна і як обов'язкова частка участі працівників органів внутрішніх справ у виконанні певної соціальної функції – охорони громадського порядку, забезпеченні громадської безпеки та боротьби зі злочинністю.

Укладаючи трудовий договір, працівники органів та підрозділів системи МВС України, включаючись до відповідного колективу, беруть на себе обов'язок виконувати певну трудову функцію протягом часу, передбаченого законом, з додержанням правил внутрішнього трудового розпорядку. Тому юридичним змістом робочого часу вважається встановлена законом або іншим нормативним актом тривалість робочого часу. Проте для правильної та обґрунтованої регламентації робочого часу важливе значення мають не тільки норми, які встановлюють тривалість робочого часу, але й визначення юридичного поняття робочого часу, оскільки воно надасть змогу відокремити його від інших різновидів часу. Так, у випадках, прямо передбачених законодавством, до робочого часу працівників ОВС зараховуються деякі перерви у роботі, протягом яких службовець відійшов від виконання своїх трудових обов'язків. Це перерви для працюючих на відкритому повітрі або в закритих неопалюваних приміщеннях; жінок, що мають дітей віком до п'ятироків, надається перерва для годування дитини; паузи для відпочинку друкаркам та іншим. Другою складовою частиною робочого часу є час, протягом якого працівник не займається виконанням своїх трудових обов'язків. Однак в силу спеціальних вказівок у законодавстві такі періоди прирівнюються до робочих. Це час виконання державних та громадських обов'язків, час навчання та інші випадки, що обов'язково повинні бути передбачені законодавством про працю. Усі ці періоди не складають часу роботи працівників органів внутрішніх справ ані в прямому, ані в переносному розумінні цього слова. І все ж в силу їх суспільного значення або в інтересах охорони здоров'я та життєвого рівня особового складу органів та підрозділів системи МВС вони

прирівняні законом до виконання трудових обов'язків. Юридична природа цієї групи періодів полягає у збереженні за працівниками органів внутрішніх справ місця роботи (посади) та виплати їм середнього зарплатку. Отже, під складом робочого часу необхідно розуміти такі періоди часу, що підлягають оплаті, і протягом яких працівник виконує взяті на себе трудові обов'язки.

Питання про визначення поняття робочого часу завжди було предметом наукових дискусій серед вчених-юристів. Так, Л.Я. Гіндбург вважав, що робочий час повинен бути визначений через виражену в одиницях часу міру праці, яка є обов'язковою для виконання усіма громадянами держави [1, с.111]. За допомогою міри праці визначає робочий час також С.С. Каринський [2, с.53]. На наш погляд, запропоновані визначення не вичерпують зміст поняття робочого часу, оскільки не розкривають його юридичну природу та не вичерпують основні ознаки цього явища. Праця в суспільному виробництві вимірюється двома найбільш суттєвими показниками. З одного боку – робочим часом, а з іншого – нормами праці, визначеними державою як обов'язкові до виконання кожним працівником. Встановлена законодавством тривалість робочого часу і норми виробітку є обов'язковою (суспільно необхідною), при певних умовах, мірою праці, визначеною за допомогою засобів технічного нормування [3, с.16]. Тому міру праці треба визначити як встановлену правом відносно стійку суспільно необхідну сукупну величину праці, виражену в тривалості установленого законом робочого часу і закріплену в нормах праці, яку працівник повинен виконати згідно з трудовою функцією, визначеною трудовим договором [4, с.75].

У іншій своїй роботі Л.Я. Гіндбург писав, що тривалість робочого часу в юридичному значенні цього поняття є саме тим часом, який віддає працівник підприємству (установі) з моменту, коли розпорядження адміністрації, яка здійснює керівництво процесом праці, стає для нього обов'язковим, закінчуючи моментом, коли він знову вільний діяти за своїм розсудом [5, с.159]. Мова йде про той час, впродовж якого працівник був у сфері дії правил внутрішнього трудового розпорядку. Ця обставина є головною ознакою, яка відрізняє робочий час від вільного, яким працівник розпоряджається за своїм розсудом. Але таке визначення не кажує, хто ж встановлює час, протягом якого працівник повинен працювати, а також і на необхідність використання фізичних чи розумових здібностей працівника відповідно до його трудової функції.

Александров М.Г. відмічав, що в правовому аспекті поняття робочого часу характеризується не тільки як норма тривалості праці, що встановлена законом або на його підставі, а також як обов'язок, виконання якого регулюється, головним чином, правилами внутрішнього трудового розпорядку [6, с.295]. Врепті-репті, тривалість робочого часу необхідно розглядати як фактичну поведінку працівника, що повинна відповідати означеним трудовим обов'язкам та нормам тривалості праці. На його думку, в трудовому праві робочим часом є встановлений законом

або на його основі час, впродовж якого робітник або службовець повинен виконувати трудові обов'язки з дотриманням внутрішнього трудового розпорядку підприємства, організації, установи. До такого ж визначення робочого часу дійшов і В.С. Андрієв [7, с.142]. Служило, що автори підкреслюють принцип імперативності норм встановлення робочого часу. Встановлена законом або на його основі іншими нормативними актами тривалість робочого часу потребує обов'язкового її дотримання. Однак є визначення тривалості робочого часу, де принцип імперативності встановлення норм тривалості робочого часу, відсутній. Наприклад, О.В. Пайков вважає, що робочим часом вважається час, протягом якого робітник або службовець відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку повинен перебувати на підприємстві (установі, організації) [8, с.260-261]. Правила внутрішнього трудового розпорядку - це локальний нормативний акт. Він визначає суб'єктивний обов'язок працівника ОВС виконувати трудову функцію протягом робочого часу, який вже встановлений законодавством. Той факт, що норми тривалості робочого часу повинні визначатися саме законом, і необхідно підкреслити при наданні поняття робочого часу. У літературі висловлена й інша точка зору. Так, Л.О. Сироватська вважає, що слова "встановлена законом, або на його основі" немає необхідності включати в визначення поняття робочого часу, оскільки не всі складові частини робочого часу встановлюються законодавцем [9, с.5]. Островський Л.Я., обґрунтовуючи поняття робочого часу, також не відображає принципу імперативності встановлення норм тривалості робочого часу і застосовує таку ознаку, як перебування працівника на своєму робочому місці. Згідно з таким поглядом, робочим часом у трудовому законодавстві визначається час, протягом якого робітник або службовець відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи, організації або, як виняток, в силу особливих обставин (виклик на роботу поза графіком, з виробничої необхідності та інші) повинен знаходитися на своєму робочому місці і виконувати відповідні трудові обов'язки [10, с.217]. Ознака знаходження працівника на робочому місці і позначається також у понятті робочого часу, яке висловив О.Д. Зайкін [11, с.149]. Таку ознаку навряд чи можна вважати важливою у юридичному понятті робочого часу. Бо мова йде не про фактично витрачений робочий час на виконання обов'язків, а про час, який за діючим законодавством про працю повинен визнаватися робочим.

Істотні ознаки тривалості робочого часу вбачаються у змісті ряду загальних норм трудового права. Так, стаття 2 КЗпП України [12] свідчить, що громадяни України реалізують право на працю шляхом укладення договору на підприємстві, установі, організації. Працівники мають право на відпочинок згідно із законом про обмеження робочого дня і робочого тижня. Закон не допускає продовження робочого часу ні за згодою сторін у трудовому договорі, ні за бажанням власника або уповноваженого ним органу, за винятком випадків прямо передбачених

законодавством (надурочні роботи, ненормований робочий час, чергування, праця за сумісництвом тощо). Законодавством передбачена також можливість встановлення неповного робочого часу за угодою сторін, яка може бути досягнута як під час укладення трудового договору, так і під час його дії (ст.56 КЗпП України). Виходить, що тривалість робочого часу може визначатися угодою між власником і профспілковим органом, а також угодою сторін трудового договору в межах закону. Ще раз наголосимо, що згідно ч.2 ст.50 КЗпП України підприємства, установи, організації під час укладання колективного договору мають право встановити меншу норму тривалості робочого часу ніж 40 годин на тиждень, яка потім на даному підприємстві вважається нормальною тривалістю робочого часу.

Ознакою юридичного поняття тривалості робочого часу є також те, що працівникам надається перерва для відпочинку і харчування тривалістю не більше двох годин. Перерва не входить до складу робочого часу. Працівник використовує цей час на свій розсуд і може відлучатися з місця роботи (ст.66 КЗпП України). Таким чином, під час використання робочого часу працівник органів внутрішніх справ повинен знаходитися в сфері дії правил внутрішнього трудового розпорядку і виконувати свій трудовий обов'язок. Таке випливає також із змісту ст.29 КЗпП України. Відтак, для правильного визначення юридичного поняття робочого часу необхідно виходити з того, що час, як частина доби, виражена в звичайних одиницях виміру, виступає в якості родової ознаки робочого часу. Водночас видовими ознаками тривалості робочого часу треба вважати: по-перше, вказівку на обмеженість часу конкретним періодом, встановленим законом або колективним договором, а також угодою сторін трудового договору на підставі закону і визначеною державою нормативною тривалістю робочого часу; по-друге, вказівку на обов'язковість власника або уповноваженого ним органу в період робочого часу займати працівників виключно виконанням своїх трудових функцій.

На основі аналізу точок зору відомих вчених щодо поняття "робочий час" та норм трудового законодавства з цього приводу зазначимо, що під робочим часом необхідно розуміти проміжок часу, тривалість та інші ознаки якого встановлено законодавством, колективним та трудовим договором, протягом якого працівник повинен виконувати свою трудову функцію з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку підприємства, установи, організації.

Визначене нами поняття робочого часу, на наш погляд, повністю відбиває правову природу та сутність цього правового інституту і має бути закріплене в спеціальному законодавстві, що регулює працю працівників органів внутрішніх справ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гинцбург Л.Я. Регулирование рабочего времени в

СССР. -М.: Наука, 1966. -302 с.

2. Каринский С.С. Материальные и моральные стимулы к повышению производительности труда. -М.: Юрид. лит., 1996. -187 с.

3. Папков А.С. Научная организация труда на промышленном производстве // Советское государство и право. -1967. -№ 5. -С.16-19.

4. Веремчук М.А. Правовое регулирование меры труда. // Правоведение. -1980. -№ 2. -С.74-77.

5. Гинзбург Л.Я. Проблемы рабочего времени в СССР. -М.: Юрид. лит., 1968. -184 с.

6. Советское право /Под ред. Н.Г. Александрова. -М.: Юрид. лит., 1972. -428 с.

7. Советское трудовое право: Учебник /Под ред. В.С.

Андреева. -М.: Высшая школа, 1976. -453 с.

8. Советское трудовое право: Учебник /Под ред. А.С. Пайкова, О.В. Смирнова. -М.: Юрид. лит., 1982. -512 с.

9. Сыроватская Л.А. О правовом регулировании рабочего времени: Лекция. -М.: МГУ, 1981. -98 с.

10. Островский Л.Я. Законодательство о рабочем времени и времени отдыха и повышения эффективности общественного производства. -М.: Наука, 1972. -242 с.

11. Советское трудовое право: Учебник /Под ред. А.Д. Зайкина. -М.: Высшая школа, 1979. -384 с.

12. Кодекс законів про працю України //ВВР України. -1971. -№ 50. -Ст.375.

Надійшла до редколегії 14.06.2004

ГОРДИЕНКО Н.И. К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЙНОГО АППАРАТА ИНСТИТУТА РАБОЧЕГО ВРЕМЕНИ РАБОТНИКОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Исследовано понятие рабочего времени работников органов внутренних дел.

GORDIENKO N.I. TO DEFINITION OF THE CONCEPTUAL DEVICE OF INSTITUTE WORKING HOURS OF EMPLOYEES OF LAW-ENFORCEMENT ORGANS

The concept working hours of employees of law-enforcement organs is investigated.

УДК (094.4)343.3:336.22(477)

**В.А. ГУМЕНЮК, канд. юрид. наук,
М.О. ТУЧАК, канд. юрид. наук**

Національний університет внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПРИЙНЯТТЯМ ЗАКОНУ УКРАЇНИ “ПРО ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ”

Розглянуто порядок кваліфікації адміністративних проступків і злочинів у сфері оподаткування.

Забезпечення охорони громадського порядку в державі, прав і свобод громадян та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження та забезпечення таких прав і свобод людини, захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є головним обов'язком і найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Важливим чинником забезпечення названого обов'язку є створення сучасної ефективної системи державного управління, на що спрямована адміністративна реформа в Україні. Як зазначається в її Концепції, зміст реформи полягає у комплексній перебудові існуючої в Україні системи державного управління та розбудові деяких інститутів державного управління в державі, яких ще не створено [1].

Ключове місце у правовому забезпеченні адміністративної реформи посідає адміністративне право.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства ме-

тою адміністративно-правового регулювання є встановлення і регламентація таких взаємовідносин громадян, при яких кожній людині має бути гарантовано реальне додержання та охорона з боку виконавчої влади належних їй прав і свобод, а також ефективний захист цих прав і свобод у разі їх порушення. Зазначена правова реформа має забезпечити таке правове регулювання, яке б забезпечило дієвий механізм реалізації своїх повноважень відповідними органами та їх посадовими особами задля надійного захисту прав і свобод громадян, інтересів держави, так і створення таких умов, які б унеможливили уникнення відповідальності тих, хто порушує чинне законодавство. Сам факт проведення адміністративної реформи, недостатня урегульованість адміністративно-правових і кримінально-правових відносин у частині кваліфікації таких порушень, свідчать про необхідність вдосконалення чинного законодавства.

Ця проблема не нова, і їй приділяли увагу в своїх наукових працях О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніч-